

370 Annales Universitatis
Paedagogicae Cracoviensis

ISSN 2081-3333

Studia Politologica

28 • 2022

Rada Naukowa

dr hab. Gracjan Cimek (Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni), Polska
dr hab. Wojciech Grabowski (Uniwersytet Gdański), Polska
prof. Ekaterina Koldunova (MGIMO – University), Rosja
prof. dr Andrej Kreutz (University of Calgary), Kanada
prof. Jie-Hyun Lim (Uniwersytet Hanyang, Seul), Korea Południowa
prof. Marek Payerhin (University of Lynchburg), USA
dr hab. Beata Przybylska-Maszner (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Polska
prof. Alessandro Vitale (Università degli Studi di Milano), Włochy
dr hab. Jakub Zajączkowski (Uniwersytet Warszawski), Polska
prof. dr hab. Radosław Zenderowski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), Polska

Redaktor Naczelny

Robert Kłaczyński

Sekretarz Redakcji

Sabina Sanetra-Półgrabi

Redaktorzy tematyczni

Doktryny polityczne i polska myśl polityczna – dr hab. Stanisław Kilian, prof. UP, dr Agata Tasak
Samorząd terytorialny – dr Ryszard Koziół
Stosunki międzynarodowe – dr Karol Bieniek, dr Przemysław Łukasik
Studia obszarowe – prof. dr hab. Jan Rydel
Italian Studies – dr hab. Stefan Bielański, prof. UP
Bezpieczeństwo międzynarodowe – dr hab. Grzegorz Nycz, prof. UP
System polityczny RP – dr Edyta Chrobaczyńska-Plucińska
Teoria polityki – dr hab. Radosław Marzęcki, prof. UP
Prawa człowieka i środki ich ochrony – dr Bogumił Naleziński
Media i komunikowanie społeczne – dr hab. Krzysztof Gurba, prof. UP
Zarządzanie publiczne – prof. dr hab. Jacek Sroka
Polityki publiczne – dr Joanna Podgórska-Rykała
Polityki lokalne – dr Sabina Sanetra-Półgrabi, mgr Paweł Ostachowski

Redaktor statystyczny

Grzegorz Forys

Redaktor tomu

Sabina Sanetra-Półgrabi

Zespół Recenzentów

dr hab. Marek Delong (PRz, PWSW w Przemysłu), prof. dr hab. Tadeusz Godlewski (UMK), dr hab. Agnieszka Hess (UJ), dr hab. Jolanta Itrich-Drabarek (UW), dr hab. Danuta Kabat-Rudnicka (UEK w Krakowie), dr hab. Dominika Kasprowicz (UJ), dr hab. Bogusław Kotarba (URz), dr hab. Tomasz Kubin (UŚ), dr hab. Julian Kwiek (prof. AGH), dr hab. Krzysztof Łabędź (WSF-P „Ignatianum”), dr hab. Paweł Malendowicz (prof. UKW), dr hab. Arkadiusz Modrzejewski (prof. UG), dr hab. Jarosław Nocoń (prof. UG), dr hab. Rafał Ożarowski (prof. WSAiB, Gdynia), dr hab. Danuta Plecka (prof. UMK), dr hab. Katarzyna Pokorna-Ignatowicz (Akademia Krakowska im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego), dr hab. Leszek Porębski (prof. AGH), dr hab. Daniel Przastek (UW), dr hab. Marek Rewizorski (prof. UG), prof. Marci Shore (Yale University), dr hab. Michał Strzelecki (prof. UMK), dr hab. Monika Ślufińska, prof. UJ, prof. dr hab. Jan Wiktor Tkaczyński (UJ), dr hab. Łukasz Tomczak (prof. USZ)

Redakcja AUPCSP

<https://prace-kgp.up.krakow.pl/index.php/studpol/>

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2022

ISSN 2081-3333

DOI 10.24917/20813333.28

Wydawnictwo Naukowe UP

30–084 Kraków, ul. Podchorążych 2

e-mail: wydawnictwo@up.krakow.pl

Wstęp

Proces transformacji ustrojowej w Polsce datuje się zwykle na przełom lat 80. i 90. ubiegłego stulecia, co oczywiście nie oznacza, że wcześniej nie były widoczne zjawiska, zachowania czy zmiany mogące stanowić symptomy późniejszej transformacji.

Przeobrażenia miały wymiar wieloaspektowy. Zmieniono nazwę państwa na „Rzeczpospolita Polska”, wprowadzono zasady typowe dla demokratycznego, w pełni suwerennego, sprawiedliwego, samorządnego i efektywnie działającego państwa prawnego. Przeprowadzono wiele reform w sektorach: gospodarczym, instytucjonalnym czy po prostu systemowym, tj. wprowadzono powszechne wybory prezydenckie oraz przywrócono samorząd terytorialny na poziomie gmin. Zagwarantowano także swobodę zrzeszania się w partiach politycznych oraz wolność prowadzenia działalności gospodarczej.

Wprowadzone zmiany przyniosły różne skutki. Wiele z nich spotkało się z protestami, społecznym niezadowoleniem i strajkami. Po latach można zaobserwować negatywne reperkusje zmian, które – mierzone w ujęciu jakościowym i ilościowym – są dla przedstawicieli nauk społecznych dowodem na to, że trzeba i warto się zajmować zagadnieniami dotyczącymi transformacji ustrojowej.

Zgromadzone artykuły prezentują zróżnicowany obraz przemian, które następowały w Polsce i w innych krajach europejskich po 1989 roku. Z jednej strony przedstawiono opinie Polaków na temat zmiany ustroju i tego, czy warto było go reformować (Ryszard Kozioł), a także ukazano przeobrażenia obozu polskiej prawicy i jej roli na przestrzeni dekad (Jan Kujawski).

Z drugiej strony część opracowań jest związana z prawnym i ekonomicznym podejściem do skutków wprowadzanych reform. Na tego typu kwestie zwracają uwagę zwłaszcza Patryk Chmielarz – w odniesieniu do pozasądowych sposobów rozwiązywania sporów na przykładzie ewolucji i roli mediacji – oraz Ewa Durek, wskazująca na regulacje prawne dotyczące przestępczości ukierunkowanej na dobra kultury na terenie województwa małopolskiego. Z kolei Adam Reczuch przedstawia skutki wprowadzenia do krajowego porządku prawnego upadłości konsumenckiej i jej wpływu na kształtowanie się nierówności społecznych w Polsce po 1989 roku. Polską perspektywę patrzenia na przemiany uzupełniają teksty odnoszące się do ewolucji prawnej, organizacyjnej i strukturalnej służb specjalnych po 1989 roku (Arkadiusz Machniak) oraz do reformy systemu bezpieczeństwa informacyjnego (Andrzej Żebrowski).

Proces transformacji ustrojowej w Polsce był w szczególności powiązany ze zmianami, które zachodziły również w innych częściach Europy, w szczególności za wschodnią granicą kraju. Tego obszaru dotyczą teksty autorstwa Roberta Kłaczyńskiego, odnoszącego się do Czeczenii, oraz Krystiana Pachuckiego-Włoska, badającego wpływ upadku żelaznej kurtyny na zmiany ekonomiczno-polityczno-społeczne w Kazachstanie i Uzbekistanie. Z kolei problematyka znaczenia programów współpracy transgranicznej w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej stanowi

przedmiot dociekań Agnieszki Pieniążek. Informacji o przeobrażeniach w systemie szkolnictwa, w tym w odniesieniu do edukacji obywatelskich, w czeskich placówkach oświatowych po 1989 roku dostarcza tekst Zuany Cieslarovej.